

FANTASI, FRÄKNAR OCH FRITÄNKANDE – MAGISKT OM SAGANS KRAFT

Herr Klex akademi

RIKSTEATERN

AV **JAN BRZECZWA**
DRAMATISERING **FELICIA OHLY** REGI **NINA RUDAWSKI**
MED **MÅRTEN ANDERSSON, BIANCA CRUZEIRO, MADELINE EVERTSSON,**
OMÉYA SIMBIZI & ADAM STÅLHAMMAR

LÄRARHANDLEDNING

Om lärarhandledningen

Denna lärarhandledning från Riksteatern är ett stöd för dig som ser föreställningen *Herr Klex akademi* med dina elever. Här får du en rad förslag på hur du kan skapa bra förutsättningar för deras möte med föreställningen samt hur ni sedan kan fördjupa upplevelsen i klassrummet. Se innehållet i denna handledning som ett smörgåsbord där du väljer vad du anser är relevant för dig och dina elever.

Före turnéstart tar vi även fram ett extra förberedelsematerial riktat till dig med elever i behov av särskilt stöd. Där får du fördjupad information om förutsättningarna för mötet med föreställningen, både det praktiska runtomkring och själva innehållet. Både lärarhandledningen och det extra förberedelsematerialet hittar du på www.riksteatern.se/herrklexakademi

Vänliga hälsningar

Riksteatern Barn & Unga

Om Riksteatern Barn & Unga

Riksteatern bjuder in barn och unga till världar som de både kan spegla sig i och inspireras av. Vi litar på den unga publiken och möter året runt barn och unga i hela Sverige på deras egna villkor med modig, samtida och angelägen scenkonst. Det har vi gjort ända sedan 1964 då Riksteatern blev den första svenska teaterinstitutionen med en verksamhet som helt riktade sig till barn och unga i skolan.

Herr Klex akademi

Handlingen i korthet

Adam Bråklund är 12 år när han plötsligt blir inbjuden till att bli elev på Herr Klex akademi. Det är ingen vanlig skola, för denna skola ligger i en saga som i sin tur öppnar dörrar in till andra sagor. Här lär Herr Klex ut ämnen som klexografi och magi. Dagarna är fyllda av förtrollande äventyr. Men allt är inte guld och gröna skogar. I skuggorna lurar Filip Barberaren, som tvingar Klex att ge en plats på skolan till hans son Alois. Nu sätter en spiral av händelser igång som till slut hotar hela akademien.

Bra att veta

Fyra av skådespelarna spelar flera roller under föreställningen och växlar mellan rollerna genom kostymer och olika fysiska gestaltningar.

Föreställningen innehåller sång- och dansnummer. Ljudnivån kommer att vara normalhög men om någon elev är extra ljudkänslig finns det hörselkåpor att låna. Prata med turnéledare Lina före föreställningen för mer information.

Det förekommer rök från en rökmaskin under föreställningen.

Föreställningen är 1 timme och 15 minuter lång utan paus.

Rekvisita

Regissören har ordet

Sagan kan förklara det oförklarliga

Jag skulle nog vilja påstå att de allra flesta vuxna kan nämna en saga som är deras absoluta favorit. Som under barndomen var en berättelse man ville få läst högt om och om igen, eller en film som gick på repeat och som gav ett alldeles speciellt pirr i kroppen. För mig har den sagan alltid varit *Herr Klex akademi*. Jag är född i Sverige, men lärde mig svenska först när jag var tre år, och växte upp omgiven av det polska språket och polsk barnkultur. VHS:en med denna makalösa berättelse gick så varm hemma hos mig att jag till slut kunde den utantill. Det var en saga som inte liknade något som jag senare stött på, surrealistisk och absurt vacker och hemsk på samma gång.

Först när jag som vuxen plockade upp boken, som Jan Brzechwa skrev på 40-talet, fick jag syn på berättelsens många bottnar. Hur den i själva verket kan läsas som en berättelse om kontrollerande krafter hot mot fritänkande och kreativitet, och en historia som är både en eskapism från och en bearbetning av att leva i ett ockuperat Polen under andra världskriget. Vargarna, den onda barberaren, Herr Klex

hemligheter och barnens potential att se klart när vuxna är blinda, allt kan ses ha en stor symbolik.

När min sjuåring frågar mig hur krig kan finnas, varför vissa människor kan vara så elaka att de ockuperar länder, så går jag till sagan för att förklara det oförklarliga. I sagan kan vi hämta inspiration, och se mänsklighetens grymhet i vitögat, för att så förhoppningsvis få modet att påverka vår verklighet. Jag hoppas att den här sagan, min favoritsaga, kan bjuda barnpubliken på en knäpp, rolig och spektakulär fantasifull resa, en annorlunda historia än vad de kanske är vana vid. Och att den också kan inspirera till samtal, till tankar och till empati – det är en kraft som jag vet att sagan har.

Nina Rudawski, regissör

Så här förbereder du dig och eleverna inför föreställningen

Den viktigaste uppgiften du som lärare har inför föreställningen är att skapa trygghet och nyfikenhet. Ge därför inga uppgifter i förväg utan fokusera på att informera om vad det är för slags föreställning och de praktiska förutsättningarna runt omkring, som var ni ska vara och hur lång föreställningen är. Du kan med fördel före föreställningen läsa igenom "Handlingen i korthet" på sid 3 tillsammans med eleverna samt titta igenom listan med ord och uttryck som börjar på sid 25 för att se om det är något du upplever bör förklaras för eleverna i förväg.

Om eleverna är ovana vid scenkonst kan det också vara bra att prata om vad det innebär att gå på en föreställning och hur det exempelvis skiljer sig från att se på film. Vad har eleverna för förståelse och förväntningar? Fundera också över hur dina förväntningar ser ut och vad du behöver ha koll på för att vara trygg under föreställningen?

Se information om extra förberedelsematerial för elever med särskilda behov på sid 2.

Under föreställningen

Se till att vara på plats i god tid vid föreställningslokalen så att alla elever hinner landa i rummet och eventuellt gå på toa före föreställningen. Det är mycket lättare för den som inte har stress i kroppen att vara närvarande i rummet och ta till sig föreställningen.

Låt eleverna uppleva och engagera sig i scenkonsten utifrån sina perspektiv och förutsättningar. Barn har en förmåga att ge sig hän i scenkonstupplevelser som de flesta vuxna har vant sig av med. Den hängivenheten kan ta sig olika uttryck. En del sitter tysta men andra reagerar både med kropp och röst på det som händer på scen. Skådespelarna och teamet från oss delar ditt ansvar för publiken och

har tränat på hur de ska möta elevernas energi. Skulle det uppstå en situation som gör att du som lärare behöver agera, försök om möjligt göra det på ett sätt som inte stör den övriga publiken. Ofta kan det räcka med en hand på en axel. Att sitta tillsammans med eleverna i stället för bakom eller vid sidan av är också ett effektivt sätt att skapa lugn i en orolig elevgrupp. Vi vill att alla, både elever och lärare, håller sig på sina platser under hela föreställningen, så långt det är möjligt. Skulle någon verkligen behöva lämna rummet finns vår personal till hands men vi rekommenderar också att en lärare följer med ut då vi inte kan ansvara för elever som lämnar lokalen. Vi rekommenderar därför att ni är minst två vuxna per klass med på ert föreställningsbesök.

Om du är osäker på vad som kan förväntas av dig som lärare kan du alltid fråga produktionens turnéledare på plats före föreställningen. Kom ihåg att det bästa du kan göra för dina elever är att vara en förebild genom att fokusera på föreställningen och uppleva den tillsammans med dem.

Vill du fördjupa dig mer kan du gå in på riksteatern.se/foreochefter

Efter föreställningen

Var generös med tiden efter föreställningen. Låt upplevelsen sjunka in utan stress. Några kommer vilja berätta direkt vad de tänkte och tyckte medan andra vill fundera för sig själva. Använd stunden efter föreställningen till att lyssna in de spontana reaktionerna och vilka funderingar som dröjer sig kvar hos eleverna. Dessa kan sedan fångas upp inom ramen för ett efterarbete på skolan.

Efter föreställningen kommer närvarande lärare att få bokmärken att dela ut till eleverna när de är tillbaka i klassrummet som ett minne från föreställningen.

Eftersamtal

Ett eftersamtal är ofta uppskattat och för många viktigt då det ger eleverna möjlighet att gemensamt processa sina intryck och fördjupa sin upplevelse. Ett sådant samtal behöver alltid utgå från elevernas behov. Det innebär att det ska finnas en inbjudan, men inget tvång, att dela med sig av sin upplevelse. För att skapa en genuin känsla av frivillighet och trygghet behöver samtalet utformas som just ett samtal och inte som en redovisning av en skoluppgift. Uppmuntra alla att utgå från sig själva. Förkunskaper, erfarenheter och dagsform kan ha stor påverkan på den enskildes upplevelse och ingen tolkning är mer sann eller rätt än någon annans.

Det finns en mängd olika sätt att genomföra den här typen av samtal på. Här följer en enklare beskrivning av samtalsmodellen *En väv av tecken* som är den metod för konstnärliga samtal som vi på Riksteatern Barn & Unga använder oss av.

Konstnärlig analys – En väv av tecken

1. Beskriv

Beskriv för varandra vad ni minns av föreställningen. Hur såg platsen ut? Vilka karaktärer var med och vad gjorde de? Fanns det likheter och skillnader mellan dem? Vad var samma genom föreställningen och vad förändrades? Försök hålla beskrivningarna fria från värdering och tolkning. Om ni uppfattat något olika kan ni fundera på om och hur det påverkat er tolkning och upplevelse.

2. Tolka

Vad kan alla dessa saker ni tillsammans beskrivit vara tecken på? Finns det detaljer som ger ledtrådar om vilken tid som föreställningen utspelar sig i eller om karaktärernas relationer och drivkrafter? Vad kan föreställningen som helhet vilja förmedla? Utgå från att alla konstnärliga val som gjorts är medvetna. Alla olika tolkningar är välkomna och målet är inte att komma överens om en gemensam ”rätt” tolkning utan att lyfta olika möjligheter och perspektiv.

3. Reflektera

I det sista steget öppnas samtalet upp för egna åsikter och reflektioner. Vad tycker jag om detta? Vilka associationer och minnen dyker upp? Reflektionen kan ske både i grupp och individuellt. Det viktiga är att eleverna ges en möjlighet att formulera sina egna tankar om föreställningen, med stöd i det gemensamma samtalet.

- Vänta med värderingar.
- Alla val är medvetna val.
- Utgå från dig själv.

Samtalsledartips

Även om samtalsmodellen följer en tydlig form med olika steg kommer du antagligen märka att samtalet tenderar att röra sig mellan de olika delarna. Detta är helt okej så länge samtalet upplevs som givande och intressant. Här följer några exempel på frågor du kan ställa för att styra och öppna upp samtalet.

- Kan du beskriva vad det var som gjorde att du tyckte att Herr Klex kostym var ful/fin?
- Kan du förklara för mig vad som hände som om jag inte varit där?
- Vad tror du att Alois menade när han sa att Adam måste känna sig dum som hjälpt honom få liv?
- Okej, du tänkte att den ljusförändringen betydde att de klev in i en ny saga, var det någon som tänkte något annat?
- Om det nu var så att Herr Klex lät Alois förstöra för att han var rädd, vad tycker ni om det?

Eftersamtal i kombination med skapande och lek

Vi har goda erfarenheter av att ha samtal utifrån *En väv av tecken* (se sid. 10) med skolklasser i de yngre åldrarna. Samtidigt vet vi att många barn har lättare att uttrycka sig i andra former än med ord. Det är fullt möjligt att kombinera samtalsmodellen med skapande och lek. Barnen kan exempelvis få beskriva i bildform eller med lera, eller så låter ni barnen skapa fritt samtidigt som samtalet pågår. Att aktivera kropp och kreativitet är också ett sätt för barnen att orka hålla koncentrationen och minska pressen på att säga vad som förväntas. Är det en fysisk föreställning är det inte ovanligt att barnen vill utforska rörelser och situationer från föreställningen. Vad händer om samtalet tar formen av fysisk lek?

Repetitionsbild

Sagan – fantasins frirum och en spegling av omvärlden

Sagor är fantastiska berättelser. Här är allt möjligt: djur kan tala och tingen får liv. Inbäddade i magi, förtrollningar och andra övernaturliga inslag har sagor genom alla tider, överallt i världen, använts som en spegel i vilken vi försöker förstå oss själva och vår omvärld. De kan hjälpa både barn och vuxna att hantera rädslor och hot. I sagan berörs tillvarons stora, existentiella teman som relationen mellan gott och ont och längtan efter att hitta sin plats här i världen. Det gömmer sig ofta moraliska budskap bakom sagans symbolik, men med sitt fantasianspråk och sina perspektivförskjutningar kan sagan lika gärna utmana och ifrågasätta sin tids normer och auktoriteter. Inte sällan går det att läsa in en viss samhällskritik i sagan, och ett återkommande tema är den lilla människans kamp för överlevnad i en obarmhärtig värld.

Sagan kan grovt delas in i två kategorier: folksagor och konstsagor. Folksagor härstammar från en muntlig berättartradition och är utan känt ursprung. Berättelserna har förts vidare från generation till generation, över diverse gränser, och kom att nertecknas först långt senare. Folksagorna är ofta enkelt, regelmässigt berättade utifrån ett repetitivt mönster och följer stilistiska och dramaturgiska konventioner som exempelvis kampen mellan ont och gott, hot och prövningar, samt ett lyckligt slut. Handlingen byggs upp runt motsättningar såsom god/ond, fattig/rik, ful/vacker och sagans olika gestalter fyller dramaturgiska funktioner och är snarare bärare av handlingar än psykologiska motiv. Vidare är tiden och platsen sällan specifik.

I motsättning till folksagans kollektiva ursprung har konstsagor en namngiven författare bakom sig och är skrivna för att tryckas i böcker, tidningar och liknande. Konstsagor kan därmed också betraktas som mer individualiserade där författarens egen röst träder

tydligare fram, vilket *Herr Klex akademi* är exempel på. Konstsagan tar avstamp i folksagans konventioner och använder sig av dess olika element men förhåller sig också relativt fritt till dess mönster och struktur. I dessa sagor är platsen ofta mer konkret och inte sällan blandas det högst vardagliga med det fantastiska och övernaturliga. Fantasins kraft och barnets särskilda förmåga att ta hjälp av denna går igen i flera konstsagor, och i flera fall kan sagan tolkas som en kritik mot förnuftets kontroll och vuxenvärldens konformism. I sagans värld är barn både utsatta och kompetenta.

Med tiden har sagan kommit att förknippas med just barn och många sagoförfattare har också riktat sig specifikt till barnläsaren. I grunden är sagan dock ett exempel på en litteraturform som fungerar för alla åldrar. Med sin självklara plats i samhället och världslitteraturen har sagan ständigt rört sig mellan länder, tidsepoker, åldrar och samhällsskikt – som ett tecken på människans eviga behov av fantastik och berättelser. Sagor förs vidare än idag, omtolkade och bearbetade till vår tid och vår värld, och sagan fortsätter att inspirera samtida författare; sagoinslag går att hitta i såväl modern prosa som poesi. Sagan förmår ständigt att hitta nya former och uttryckssätt och präglar moderna äventyrs- och fantasyromaner såsom *Bröderna Lejonhjärta*, *Den oändliga historien* och böckerna om Harry Potter. Man kan bara fantisera om vad som kommer närmast.

Signe Barfoed
fil.mag. i barnkultur

Repetitionsbild

Teman att fördjupa sig i – övningar och uppgifter i klassrummet

Välkommen in i sagan

På Herr Klex akademi finns dörrar till andra sagor. Adam får bland annat springa över till sagan om *Flickan med svavelstickorna* för att låna tändstickor.

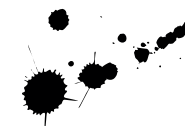
Arbeta i mindre grupper eller par. Vilka andra sagor tror ni finns bakom dörrarna på Herr Klex akademi? Hur tror ni att det skulle vara för Adam och de andra barnen på akademien att hälsa på där? Välj en saga och gör en egen kort berättelse om ett möte mellan den berättelsen och barnen i Herr Klex akademi. Visa er berättelse för de andra grupperna.

Klexografi

På Herr Klex akademi finns det skolämnen som inte finns på vanliga skolor. Till exempel klexografi. Inspireras av klexografi (se sid 28) och gör era egna abstrakta konstverk med blåsmålning eller bubbelmålning.

BLÅSMÅLNING

- Droppa vattenfärg på ett papper.
- Blås ut färgen med ett sugrör.

BUBBELMÅLNING

- Blanda vattenfärg och diskmedel i en liten skål.
- Blås i blandningen så att det bildas bubblor.
- När bubblorna når upp över kanten på skålen, sluta blås, ta ett papper och lägg över bubblorna.
- Vänd upp pappret och se resultatet.

Ni kan antingen göra enfärgade målningar eller blanda flera nyanser.

Det är nu själva klexografin börjar. Fantisera enskilt eller tillsammans om vad målningarna föreställer. Om ni vill kan ni utveckla målningarna genom att fortsätta måla och rita med andra tekniker. Döp era konstverk och ha en klexografi-utställning.

Ett lyckligare slut

I slutet av föreställningen möter Adam Jan Brzechwa, berättelsens författare. Adam är inte nöjd med hur sagan slutar och får då uppmaningen att själv skriva ett lyckligare slut.

SKRIV DITT EGET SLUT

Skriv ett eget slut till berättelsen om Herr Klex akademi. Eller om du hellre vill kan du skriva en fortsättning om vad som händer med figurerna från akademien när den försvinner.

DISKUTERA TILLSAMMANS

Samtala tillsammans i helklass eller mindre grupper om vad som hände med Herr Klex akademi. Om ni behöver kan ni ta stöd av frågorna nedan:

- Vad hände egentligen med Herr Klex akademi?
- Varför ville Filip ta in Alois på skolan?
- Varför gjorde inte Herr Klex något när Alois började förstöra skolan?
- Vad tycker du om att Herr Klex ger Alois liv? Vad tycker du om att han sedan plockar isär honom?
- Vad hade du gjort om du varit elev på skolan?

Repetitionsbild

Föreställningen och läroplanen

Här nedan följer exempel på delar ur läroplanen som på olika sätt knyter an till föreställningen och detta material.

Skolans värdegrund och uppdrag

FÖRSTÅELSE OCH MEDMÄNSKLIGHET

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse.

Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som verkar där.

Övergripande mål och riktlinjer

KUNSKAPER

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud.

Fritidshemmet

CENTRALT INNEHÅLL

Skapande och estetiska uttrycksformer

Tolka och samtala om innehåll och budskap i olika estetiska uttryck.

Kursplanen i Bild

SYFTE

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar sin kreativitet och sitt intresse för att skapa och kommunicera visuellt.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur bildbudskap utformas i olika medier.

Kursplanen i Svenska

SYFTE

I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

CENTRALT INNEHÅLL – TEXTER

ÅK 1–3

- Skönlitteratur för barn från olika tider och skilda delar av världen. Sånger, muntligt berättande, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter. Texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.
- Några skönlitterärt betydelsefulla barnboks-författare och illustratörer.

ÅK 4–6

- Skönlitteratur för barn och unga från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Lyrik, dramatik, sagor och myter. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Några skönlitterärt betydelsefulla barn- och ungdomsboks-författare och deras verk.

CENTRALT INNEHÅLL – SPRÅKBRUK

ÅK 1–3

- Ord och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Hur ord och yttranden uppfattas av omgivningen beroende på kroppsspråk, tonfall och ords nyanser.

ÅK 4–6

- Ord och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Formellt och informellt språk. Skillnader i språkanvändning beroende på mottagare, syfte och sammanhang.

Kursplanen i Musik

SYFTE

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att tillägna sig musik som meningsbärande uttrycksform och kommunikationsmedel.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att uppleva och reflektera över musik från olika sammanhang. Elevernas erfarenheter av musik ska utmanas och fördjupas i mötet med andras musikaliska erfarenheter.

CENTRALT INNEHÅLL – MUSIKENS SAMMANHANG OCH FUNKTIONER

ÅK 1–3

- Associationer i form av tankar, känslor och inre bilder som uppkommer genom musikupplevelser.

ÅK 4–6

- Ord och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Musik tillsammans med bild, text och dans. Hur olika uttrycksformer kan samspela.

Lista med ord och uttryck

Det är inte nödvändigt att eleverna förstår alla ord och uttryck i pjäsen. Du avgör själv om det finns sådant i ordlistan som klassen bör känna till före föreställningen.

Akademi/ Läroinstitution	En skola eller del av en skola för högre, det vill säga mer avancerat, lärande.
Alert	Snabb att uppmärksamma och agera.
Ambition	Målsättning
Atmosfär	Skyddande hölje av gas runt en planet, exempelvis jorden.
Avveckla	Lägga ner, upplösa
Definiera	Bestämma eller förklara betydelsen av något.
Droska	Taxi, används framför allt om de vagnar som drogs av hästar och förr i tiden användes som taxi.
Ekosystem	Hur alla levande organismer (ex. djur, svampar, växter, mikroorganismer) inom ett område lever och fungerar tillsammans.
Ekvatorn	En tänkt linje som går runt mitten av jorden, dvs där det är lika långt till Nordpolen som till Sydpolen.
Expansion	När något blir större/breder ut sig.
Extraordinärt	Något väldigt speciellt.
Finito	Slut
Få om bakfoten	Missförstå

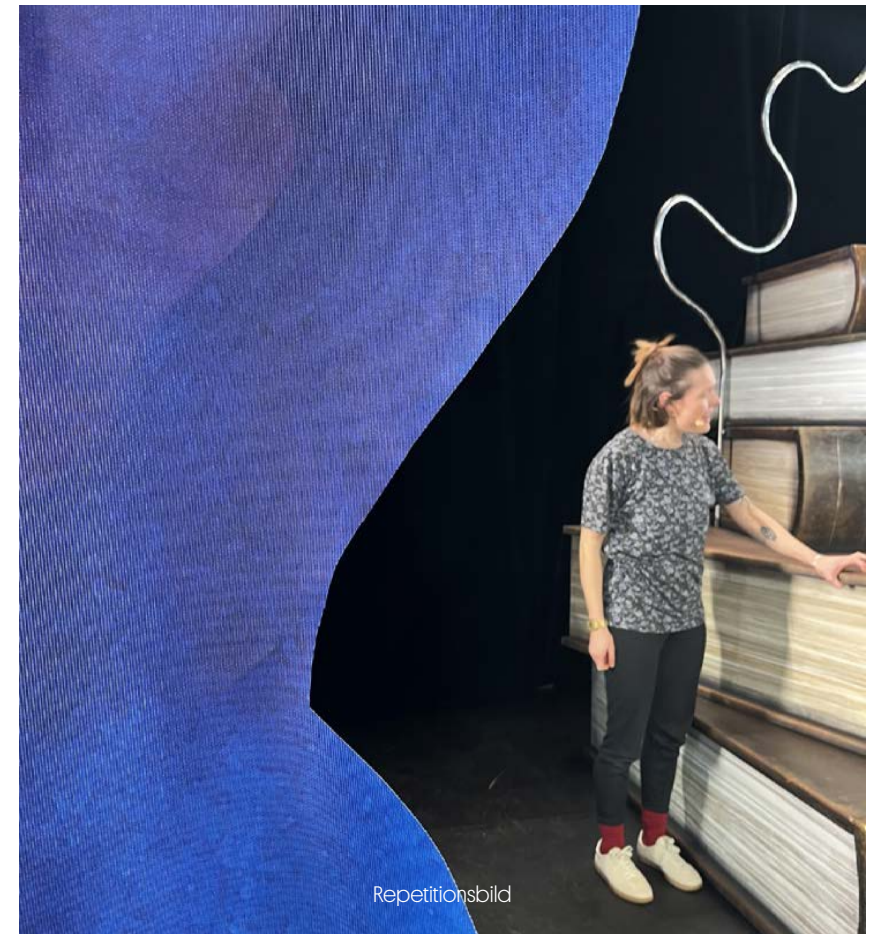

Godtrogen	Omisstänksam, någon som tror på andra även när det inte är rimligt.
Häpnadsväckande	Mycket överraskande, förvånande
Invasion	Anfall, försök att överta ett område
Karaktärsdrag	Kännetecken. Kan vara i utseende eller förmågor.
Katalogisera	Sortera och märka upp
Konkurrens	Kamp eller tävlan
Kuggfråga	Fråga som innehåller en tankefälla
Kungligt dekret	Tvingande befallning från en kung eller drottning
Kvalifikationer	Egenskaper eller förmågor som gör en person lämplig och duglig till något
Oefterhärmlig	Omöjlig att härma
Plundra	Att stjäla eller ta över allt någon har, oftast på ett våldsamt sätt.
Påbud	Uppmaning, krav
Tillkännagivande	Viktigt meddelande
Tragedi	Från början ett drama där någon dör, numera en sorglig berättelse eller sorglig händelse.
Tronarvinge	Den som ska ärva tronen, det vill säga ta över makten i ett kungarike.
Uppenbara sig/uppenbart	När något blir synligt, tydligt, självklart.
Utförligt	Noggrant och detaljrikt

Övriga referenser

Flickan med svavelstickorna

En saga skriven år 1845 av den danske författaren Hans-Christian Andersen. Sagan handlar om en fattig flicka som ger sig ut en nyårsnatt för att sälja svavelstickor. Men ingen vill köpa och då vågar hon inte gå hem. Istället tänder hon tändsstickorna en efter en tills alla är slut. På morgonen hittas flickan ihjälfrusen.

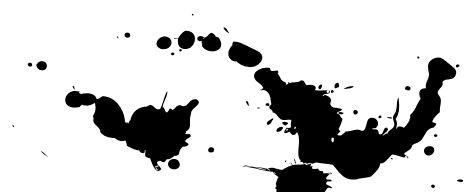
Fakta om Jan Brzechwa och Herr Klex akademi

Herr Klex akademi är en barnboksklassiker av Jan Brzechwa, en av de främsta polska barnboksförfattarna. Jan Brzechwa föddes 1898 i Zimerynka (nuvarande Ukraina) som Jan Wiktor Lesman. Han dog 1966 i Warszawa.

Herr Klex akademi skrevs i början av 1940-talet då Polen var ockuperat av Tyskland men utgavs för första gången 1946. Det finns ytterligare två böcker i serien: *Herr Klex resor* (1961) och *Herr Klex triumf* (1965). Under 1980-talet gjordes en polsk filmtrilogi som blev en stor framgång i hemlandet och som sedan dess även omarbetats för musikalscenen. Herr Klex är en omåttligt populär litterär gestalt i Polen där ett Herr Klex-lekland öppnades 2019. En nyinspelning av *Herr Klex akademi* gjordes 2023 och hade premiär på Netflix sommaren 2024.

Sagan om *Herr Klex akademi* skildrar en suggestiv, fantasifull och magisk värld men har också starka politiska undertoner. Exempelvis har dockan Alois fått sitt namn efter Adolf Hitlers pappa och vissa källor menar att karaktären Herr Klex delvis är baserad på den polske läkaren och barnrättsskämpan Janusz Korczak.

”Kleks” på polska betyder bläckplump, så en direktöversättning av bokens huvudperson skulle kunna vara Magister Bläckfläck vilket knyter an till skolämnet klexografi som Herr Klex undervisar i. Klexografi går till så att Herr Klex visar olika bläckplumpar för eleverna som i sin tur fantiserar om vad de olika plumparna föreställer. Genom magi förvandlas bläckplumparna till det som barnen fantiserat och utifrån detta skapar Herr Klex olika sagor.

Läs- och länktips

Att öppna nya världar – Om att uppleva scenkonst med barn och unga. https://www.riksteatern.se/globalassets/riksteatern.se-ny/barn-och-unga/att_oppna_nya_varldar_ny24.pdf

Att gå på teater med publik mellan 7 och 13 år.

<https://www.riksteatern.se/barn-och-unga/laerare/att-ga-pa-teater-och-dans-med-barn-och-skolelever/att-ga-pa-teater-med-publik-mellan-7-och-13-ar/>

Filmad miniföreläsning (ca 15 min) om samtalsmodellen

En väv av tecken.

<https://www.youtube.com/watch?v=4ze8WBneIUs>

Delaktighet i praktiken – bli en av våra referensklasser

En referensklass tar del av den konstnärliga processen och tycker till om hela eller delar av en föreställning medan den skapas. På detta sätt är eleverna med och formar föreställningen. Det kan handla om att läsa manus, tycka till om handling och språk, delta i scenografi-workshop eller se delar ur en föreställning och samtala med regissör och skådespelare. Möten kan ske både fysiskt och digitalt. Alla slags klasser i hela landet är välkomna att anmäla intresse.

Läs mer och anmäl ditt intresse här: <https://www.riksteatern.se/barnoch-unga/larare/bli-en-referensgrupp-eller-provpublik>

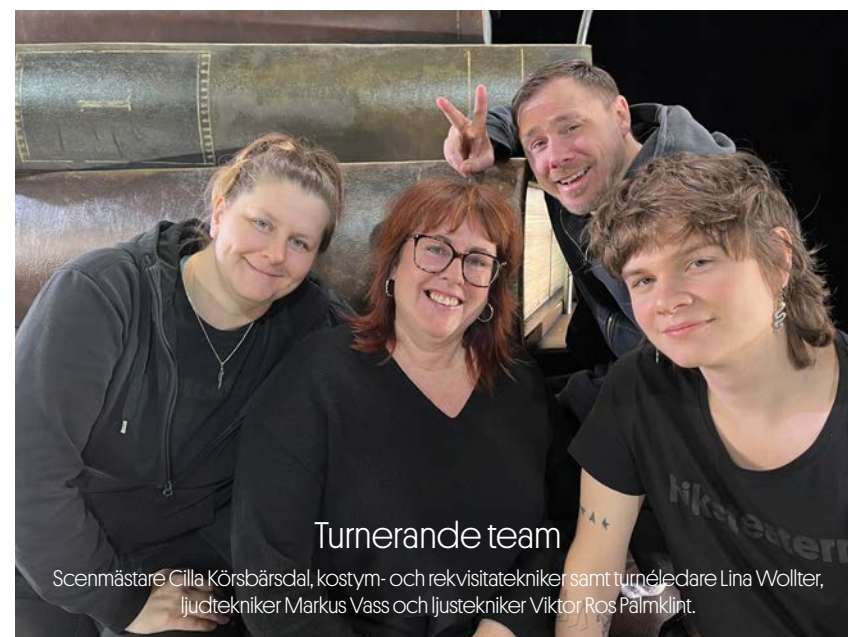
Hjälp oss att bli bättre

Vi på Riksteatern är måna om att det pedagogiska material vi tar fram är vad du som lärare och pedagog behöver. Därför ser vi gärna att du delar med dig av dina åsikter om denna lärarhandledning till oss. Vad är bra? Vad fungerar mindre bra? Vad har vi missat? Vi vill veta allt, från det stora till det lilla.

Du är varmt välkommen att dela med dig av dina tankar eller återkoppla till oss på barnochunga@riksteatern.se

Från ovan: Mårten Andersson, Madeléne Evertsson, Adam Stålhammar, Bianca Cruzeiro, Oméya Simbizi.

Scenmästare Cilla Körsbärsdal, kostym- och rekvisitatekniker samt turnéledare Lina Wollter, ljudtekniker Markus Vass och ljudtekniker Viktor Ros Palmklint.

Det är vi som jobbar med *Herr Klex akademi*

Fritt efter boken *Herr Klex akadmi* av Jan Brzechwa

Dramatisering **Felicia Ohly** efter en översättning av Tomas Håkanson

Regi **Nina Rudawski**

Dramaturgi **Alexander Charlamov**

Koreografi **Ossi Niskala**

Scenografi och kostym **Anna Dolata**

Maskdesign **Matilda Bragner**

Komposition och ljuddesign **Toni Martin Dobrzanski**

Ljuddesign **Anna Wemmert**

I rollerna

Mårten Andersson: Herr Klex, Doktor Pai chi wo, Varg med tre huvuden, Jan Brzechwa

Bianca Cruzeiro: Agnieszka, Flickan med svavelstickorna, Filip barberaren, Betjänt 2, Kungen, Läkare 2, Varg med tre huvuden

Madeléne Evertsson: Adam

Oméya Simbizi: Ala, HC Andersen, Prinsessan Matteus

Adam Stålhammar: Antoni, Drottningen, Betjänt 1, En hare, Läkare 1, Vargkungen, Alois, Varg med tre huvuden

Scenmästare **Cilla Körsbärsdal**

Ljustekniker **Viktor Ros Palmklint**

Ljuddesigner **Markus Vass**

Kostym- och rekvisitetechniker, turnéledare **Lina Wollter**

Redaktion lärarhandledning **Jenny Engström, Beatrice Sehlin Letfors, Joacim Gustafsson**

Konströrlig ledare Riksteatern Barn & Unga **Malin Axelsson**

Sånger i föreställningen: Originalsång Witajcie W Naszej Bajce komponerad av Andrzej Korzyski med text av Krzysztof Gradowski i översättning av Felicia Ohly och Nina Rudawski. Övriga sånger i komposition av Toni Martin Dobrzanski med sångtexter av Felicia Ohly.

Rättigheter dramatisering ZAKS, rättigheter svensk översättning Atrium. Originaltitel AKADEMIA PANA KLEKSA

Föreställningen är 1 timme och 15 minuter lång utan paus.

Lär mer om *Herr Klex akademi* på riksteatern.se/herrklexakademi

RIKSTEATERN

Scenkonst som sätter tankar och känslor i rörelse, för alla överallt. Drygt 39 000 medlemmar skapar möjligheternas scen och öppnar mötesplatser i hela Sverige.

Riksteatern

145 83 Norsborg

Tel: 08-531 991 00

info@riksteatern.se · riksteatern.se

riksteatern.se/herrklexakademi

RIKSTEATERN

